

Цифровий безмір і аскетизм

КОСТЯНТИН МОСКАЛЕЦЬ

11 ВЕРЕСНЯ 2019

Коли спалахнув безгучний вибух мільярдів сліпучих моніторів, візії та мрії, що снуються в темряві зоряної ночі, зблякли й поволи згасли. Далеке уявне – щезло. І виявилось, що коли все досягне на відстані кількох кліків, то людина опиняється на безплідній землі. Бо ж земля безплідна не тоді, коли всього обмаль і його доводиться достворювати самотужки. Земля безплідна, коли всього з надлишком і дедалі вище підіймаються води другого, інформаційного потоку, коли дух техніки захоплює людину, опановуючи й перетворюючи її мислення, світовідчуття, поведінку на власний копил, роблячи з живої істоти і її вільної волі технічну функцію, андроїда, додаток до смартфона.

Sarah Gonzales

Коли в тебе сотні фоловерів на Твіттері й тисячі друзів на Фейсбуці, коли щодня падає злива твітів і статусів, безкінечний потік фотографій в Інстаграмі й відео на Ютубі, коли ти годинами відповідаєш на електронні листи й читаєш пару сотень новин, бодай переглядаючи заголовки

в стрічці RSS, цілісне полотно свідомості стає решетом і перестає триматися купи. Його бомбардують, пронизуючи, інформаційні цвяхи-подразники, незліченні за природою, бо ж серед останніх новин жодна насправді не є останньою, як не є остаточним жодне число – завжди можна додати ще, і ще, і ще одне. Ти відчуваєш з усією можливою достеменністю, як із дір'явої посудини фрагментованої свідомості ненастанно витікає незаймана увага й непочатий час життя, що могли би бути присвячені зосередженій творчості, любовному піклуванню про ближніх, розмовам із Богом про найістотніше, про те, що не перейде, хоча перейдуть земля і небо, а тим більше смартфони й комп'ютери. Замість цього на свідомість, відкриту до монітора, звалюються тонни коментарів з приводу нового вибрику нового політика, про якого всі забудуть завтра, міриади пухнастих котиків і дешевих одноразових мемів.

Кел Ньюпорт, автор кількох книжок про цифровий мінімалізм, в одному блоговому дописі переповідає історію Роберта, який вирішив радикально відмовитися від цієї повсякденної самовтрати, що, на жаль, витіснила різноманітні способи доцифрового життя. Симптоми її впізнавані та притаманні багатьом із нас. Через смартфон і комп'ютер Робертові постійно бракувало часу, енергії й уваги для того, що він хотів або мав зробити. Урешті йому набридло постійно недосипати через перегляд нісенітниць на смартфоні до пізньої ночі, втрачати час для професійної роботи через перманентне зволікання й відволікання на голоси сирен веб-серфінгу, його втомив брак довгих і плідних тривань зосередженої уваги, нестача тяглості у справах і вся ця безплідна земля інтернетної залежності загалом. Роберт встановив батьківський контроль на своєму комп'ютері, а пароль віддав дружині. Він виставив налаштування, які дозволяють перебувати в інтернеті не більш ніж 30 хвилин, переважно для перегляду й обробки робочої електронної пошти. Усі робочі нотатки, нагадування, розпорядки та плани Роберт перемістив на паперові носії, заодно віддавши перевагу старомодним паперовим книгам над цифровими. Одним із найрішучіших учинків була відмова від смартфона. Натомість він купив собі популярну в середовищі цифрових мінімалістів кнопкову Нокію. Вона чудово вміє дзвонити, безкінечно довго тримає заряд і з невимовними труднощами під'єднується до Інтернету через 2G – так повільно, що запал перевірити Фейсбук або з'ясувати, у кого там на Твіттері знову болять зуби, пропадає безслідно. Незайвим буде додати, що в самого автора, Кела Ньюпорта, взагалі нема жодного профілю в соціальних мережах, та це анітрохи не заважає йому успішно викладати інформатику в університеті, виховувати трьох дітей і писати потрібні для належного розуміння загроз цифрової епохи книжки.

Цей потяг – зайти в інтернет, ще раз, і ще раз, і ще перевірити стрічку на Фейсбуці й Інстаграмі, написати

коментарі під колективною маячнею на Твіттері – спрямований тільки на одне: отримання нової дози допаміну.

Віддав пароль дружині! 30 хвилин інтернету на день! Це здалось би кумедним, якби не було таким печальним. Дорослий, міцний чоловік із повністю сформованою психікою і, як свідчать його вчинки, сильним характером змушений замикати комп'ютер від самого себе, закликаючи на допомогу близьку людину, щоб тільки залатати велетенську пробоїну в цьому ж таки характері й подолати слабкість перед пристрастю, подібною до пристрасті алкоголіків і наркоманів. Адже цей потяг – зайти в інтернет, ще раз, і ще раз, і ще перевірити стрічку на Фейсбуці й Інстаграмі, написати коментарі під колективною маячнею на Твіттері – спрямований тільки на одне: отримання нової дози допаміну. Тільки тоді він заспокоюється. На якийсь час.

Роберт після кардинальної зміни життя зауважив, що тепер почувається чужинцем серед інших, із головою занурених у смартфонний сон. Такими ж інакшими, не від світу цього здаються черниці у громадському транспорті. Маршрутка верещить, свариться, базикає по телефону, а вони дотримуються мовчання, яке на цьому галасливому тлі здається дійсно-таки священним. Вони перебувають в іншому буттєвому модусі, ніж загал. Одним із цього загалу взагалі нічого сказати присутнього, але в них є медіум – комп'ютер, смартфон, інтернет – і цього достатньо, щоб відчувати непереборну потребу писати, коментуючи все на своєму шляху й викидаючи в ноосферу хмари радіоактивного пилу непотрібних слів. Хтось хоче нами маніпулювати, підсовуючи саме такі, а не інші новини й результати пошукових запитів. Інші конче мусять нам щось продати за допомогою озвірілої від безкарної всюдисущості реклами. А ще інші старанно збирають наші персональні дані, від мистецьких уподобань до політичних і релігійних позицій, нагромаджуючи їх у монструального обсягу датацентрах для подальшого торгу й контролю над нами ж таки. Останнім часом це стало таким помітним і загрозливим, що чернечий габітус мовчання здається благословенним даром, а те, що в доцифрову епоху сприймалося як брак і обмеження можливостей, – єдино належним способом буття, гідним людини.

Відвернутися від мани на моніторі, узагалі вимкнути смартфон, усю любов і увагу, весь час присвятити звісткам живого життя. Вони записані не цифровим кодом, а барвистим алфавітом петуній і жоржин, коханими родимками на руці дружини, карбами сузір'їв на темно-синій чаші вічно прихильного до скороминущої людини неба.

КОСТЯНТИН МОСКАЛЕЦЬ

11 ВЕРЕСНЯ 2019